

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 6. Vtrum Polygamia plurimum vxorum sit permissa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Probatur Secundò: Quia tale coniugij pugnatum etiam cum finibus secundarijs; quorum primus est societas domestica, quæ nullo modo constare potest: nam plura erunt capita in vna familia, quæ sæpe contraria imperabunt. Confirmatur: Quia vnus seruus non potest seruire duobus dominis, quantum vnus dominus possit habere plures seruos: ergo vna mulier non potest subesse multis viris, quamuis vnus vir possit aliquo modo regere duas vxores. Secundus finis secundarius est, remedium concupiscentia, qui finis impediretur: nam vxor alteri sæpe non poterit reddere debitum altero nolente. Tertius finis est, vt sit Sacramentum, id est, symbolum Christi & Ecclesiæ; qui finis etiam tollitur, nam vnus est Christus, non plures.

DVBIVM VI.

Virum Polygamia plurium vxorum, si permissa?

15
x. Sententia Lutheri.

TRes sunt sententia. Prima est Lutheri & Anabaptistarum hanc Polygamiam iure diuino esse permissam, etiam in noua lege. Huic sententia videtur multum fauere Caietanus in cap. 10. Marci, vbi ait, *Legem de vnitae vxoris in canonicis libris nullibi esse scriptam*. Et in c. 19. Matth. idem confirmat. Fatetur tamen lege Ecclesiæ prohibitam esse, cui sit parendum; in quo multum differt ab istis hæreticis.

2. Durandi & Abul.

Secunda est, Eam nunc quidem iure diuino prohibitam esse, lege tamen veteri olim non fuisse prohibitam, nec contra ius naturæ. Ita Durandus dist. 33. quæst. 1. & Abulensis in cap. 19. Matth. quæst. 30. & aliquot sequentibus.

3. Communis.

Tertia est communis. Pro qua

Polygamia plurium vxorum simul, est contra ius naturæ secundarium.

Dico Primò: Polygamia plurium vxorum simul est contra ius naturæ secundarium. Est communis sententia dist. 33. Probatur; quia etsi non pugnet cum primario fine matrimonij, qui est susceptio prolis: tamen secundarijs finibus aliquo modo aduerfatur. Primò enim turbatur vita socialis in tali matrimonio: nam domus non potest rectè à duabus vxoribus administrari, & essent inter illas crebrò vel semper discordia; sicut patet exemplo earum, quæ sanctæ fuerunt: vt inter Saram & Agar, Genesis 16. inter Liam & Rachel, Genes. 30. inter Annam & Phenennam, 1. Reg. 1. neque poterit vir eas tanquam ancillas compescere, quia non sunt serua, sed sociæ; idè enim Eua ex latere formata est. Secundò impeditur etiam alter finis, qui est remedium concupiscentiæ: quia non potest vnus vir commodè pluribus vxoribus debitum reddere. Denique significatio etiam Sacramenti tollitur. Nam vna Ecclesiæ Christo iuncta est, non duæ.

16
Et etiam contra ius diuinum.

His adde: Si multitudo vxorum non esset contra ius naturæ, Deus illam initio instituisset, cum maxime videbatur necessaria ad celerem humani generis propagationem: atqui non instituit, vt patet Matth. 19. Vnde primus qui duas vxores habuit, non fuit vir aliquis pius, sed impius, scilicet Lamech; vt docet Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum: *Primus, inquit, Lamech sanguinarius & homicida, vnam carnem in duas diuisit vxores. Fratricidium & bigamiam eadem cataclysmi deleuit pana.*

Dico Secundò: Hæc Polygamia etiam est contra ius diuinum Scripturis expressum, præsertim in noua lege.

Probatur Primò: Quia Matth. 19. v. 4. Domi-

nus reuocat Matrimonium ad primæuam Dei institutionem, quæ non admittebat nisi vnâ vxorem; eamque præcipit deinceps seruari: *Nô legis, inquit, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adheret vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo: sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo nõ separet.* His verbis significatur vnâ vni inseparabiliter adherere debere. Primò, cum dicitur; *Masculum & feminam fecit eos*, id est, vnum & vnâ, non vnum & duas. Secundò, cum ait; *Adheret vxori suæ*, non vxoribus. Tertio, *Erunt duo in carne vna*, non tres vel quatuor. Quarto, *Iam nõ sunt duo, sed vna caro*, id est, sunt tanquã vnus homo. Nam femina est veluti corpus, vir vti spiritus. Adde, quòd Dominus ibidem ait, idè repudium esse illicitum, quia *ab initio non fuit sic*, id est, quia non est consentaneum primæ institutioni: apertè insinuans matrimonium in noua lege seruandum iuxta formam primæ institutionis.

Explicatur verba Christi, si, & acti. 19.

17
Lucæ 16.

Probatur Secundò: Qui, dimissa priore vxore, aliã duxerit, mœchatur; vt apertè habetur Matth. 19. & Lucæ 16. ergo etiam mœchatur, qui retenta priore aliã duxerit. Consequentia probatur: Nam idè ille mœchatur, qui dimissa priore aliã ducit, quòd prior vxor, etsi corã hominibus nõ amplius videatur esse vxor, cum sit dimissa, tamen coram Deo verè manet vxor, & cum ea alteram habere nõ potest: atqui ea quæ remanet in domo, cui alia superinducitur, non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus manet vxor: ergo potiori iure censetur adulter, si cum illa aliam habuerit.

Quid sit Mœchatus super eam, Marci 10.

Nec obstat, quòd Marci 10. non dicatur simpliciter mœchatur, sed mœchatur super eam; quasi velit significare non esse absolute adulterium, sed solùm secundùm quid, scilicet respectu vxoris dimissæ, vt Caietanus præpostera subtilitate exponit: quia illud *super eam*, non est particula diminuens, quasi non sit verum adulterium quòd ille committit super eam: nam Matth. 19. & Lucæ 16. absolute dicitur quòd mœchatur, nec additur *super eam*. Significat autem hæc particula, hoc adulteriũ esse contra vxorem dimissam, seu in eius iniuriam: omne enim adulterium, idè est adulterium, quòd fiat in iniuriã alicuius coniugis. Quamuis enim prior dimissa sit, quòd in iniuriam mariti adulterium commiserit, tamen si maritus aliam ducat, etiam committit adulterium, & quidem *super*, id est, contra vxorem dimissam. Vnde sequitur, priorem non ita esse dimissam, vt possit altera duci: & si altera ducatur, non esse verum matrimonium, sed adulteriũ in prioris matrimonij iniuriã. Vide D. Augustinum lib. 1. de Adulterinis coniugijs cap. 11.

Rom. 7. 1. Corin. 7.

Probatur Tertio: Apostolus docet mulierem non posse habere plures viros, esseque adulteram, si viuente priore marito, alteri nupsierit: ad Rom. 7. & 1. ad Cor. 7. Atqui in ratione coniugij pares sunt in noua lege vir & mulier, vt idem Apostolus docet 1. ad Cor. 7. v. 3. cum ait, *Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Et, Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ergo vir non potest etiam simul habere plures vxores.

Probatur Quarto: Ex Cõc. Trid. sess. 24. can. 2. *Trident. Si quis dixerit, licere Christianis habere simul plures vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.* Vide plura apud Gratianũ 24. q. 3. & Cap. Gaudemus, de Diuortijs.

18 Nec per Ecclesiam, nec legem Civilem permitti potest hæc Polygamia.

Ex dictis sequitur Primò: Ecclesiam super hæc Polygamia nullo modo posse dispensare, cum iure naturali & diuino sit prohibita. Secundò patet grauiter errasse Valentinianum seniore, qui primus inter Christianos Polygamiam inducere conatus est, eamque lege lata fanciuit, vt docet Socrates lib. 4. cap. 27. vel 31. Vide Couarruiam.

DVBIUM VII.

Virum ante Christum concessa fuerit plarium vxorum Polygamia?

19 Euthymius negat.

Euthymius in c. 8. Ioannis negat: vnde existimat Patriarchas nõ habuisse plures vxores, sed vnã dumtaxat legitimam, reliquas autem omnes fuisse concubinas. Quod probat: quia sic eas Scriptura passim appellat. Et confirmat Ioannis 8. vbi dicunt Iudæi, Nos ex fornicatione non sumus, id est, vt ipse interpretatur, non sumus ex Agar concubina, sed ex Sara, legitima vxore. Alij dicunt eam concessam fuisse Iudæis tantum; vt Scotus dist. 33. art. 2. Alij omnibus posteris Abraham; vt Sotus. Alij omnibus absolutè; vt multi recentiores.

Scotus. Sotus. Recentiores.

20 Patriarchæ habuerunt plures legitimas vxores.

Duo genera vxorum apud Iudæos.

21 Hæc Polygamia olim à Deo permilla.

Soluuntur obiectio- nes.

Dico Primò: Certissimè est, Patriarchas olim habuisse plures legitimas vxores. Est communis sententia Doctorum, & Patrũ. Probatur Primò: Quia si non fuissent legitime, vixissent ipsi in perpetuo adulterio; quod nefas est de viris sanctissimis vel suspicari. Secundò, Quia Scriptura semper vocat Liam & Rachelem vxores Iacob, nunquam verò concubinas: ergo saltem duas veras vxores habuit. Tertio, Quia Scriptura eas, quas aliquando vocat concubinas, alibi vocat vxores: ergo erant legitime vxores. Antecedens patet Gen. 25. vbi Agar & Cetura vocantur concubinae: eodem tamen capite Cetura vocatur vxor. Et cap. 16. Agar similiter vxor vocatur. Iudicum 19. vxor vnica & legitima cuiusdã Leuita, nunc vocatur vxor, nunc concubina. Causa huius diuersæ appellationis erat, quòd apud Iudæos essent duo genera vxorum; vt colligitur Gen. 25. Quædam enim ducebantur non solum ad suscipiendam prolem, sed etiam ad gubernandam familiam, vt essent tanquam Domina in familia. Hæ proprie dicebantur vxores & matres familiae: harum soli filij succedebant in hæreditatem. Aliæ ducebantur solum prolis causã: hæ dicebantur concubinae: non gubernabant familiam, earumque liberi non succedebant in hæreditatem, sed tantum accipiebant aliqua munera. Idem mos fuit apud Ethnicos, vt colligitur ex Gellio lib. 18. Noctium Atticarum cap. 6.

Dico Secundò: Hanc Polygamiam illis fuisse permissam diuina dispensatione. Ita expressè Innocentius III. Cap. Gaudemus, de Diuortijs, vbi ait, Sine diuina dispensatione nunquam licitum fuisse habere simul plures vxores: quem sequuntur Doctores Scholastici & Canonistæ. Insinuat Chrysostr. homil. 56. in Genes. vbi dicit consuetudinem Polygamie prauam fuisse, ideoque à Christo esse abolitam: Patribus tamen fuisse licitam, quòd à Deo illis esset permissa. Ratio est: quia cum sit contra ius naturæ, saltem secundarium, nemo potuit in eo dispensare, nisi auctor & institutor naturæ.

Dices Primò: Dispensatio seu concessio Dei non tollit incommoda, quæ Polygamiam naturaliter sequuntur, ob quæ ipsa est contra ius naturæ: ergo posita quauis dispensatione adhuc manebit contra ius naturæ.

Respondeo, Etsi dispensatio non tollat incommoda illa, quæ naturaliter sequuntur; tamen facit ne ob illa incommoda Matrimonium cum secunda vel tertia vxore sit irritum. Sicut in principio mundi dispensauit Deus, vt Matrimonium constaret inter fratrem & sororem; tamen hæc dispensatio non sustulit primum gradum, qui iure naturæ aliàs matrimonium irritum redderet. Sunt enim quædam, quæ secundum se & solitariè considerata, talia sunt vt ob illa matrimonium irritum censeretur si contrahatur, nisi is qui est institutor & auctor naturæ & Matrimonij, sua auctoritate concedat esse ratum: posita autem hac concessione non est ampliùs contra ius naturæ, aut rectam rationem, plures vxores ducere: nam incommoda quæ ex Polygamia sequuntur, bono copiosæ prolis compensari possunt.

Dices Secundò: Si incommoda Polygamie poterant compensari copiosa sobole: ergo Matrimonium secundum non debebat irritum censeretur propter illa, ac proinde non opus erat dispensatione diuina.

Respondeo Negando Consequentiam: Quia non est cuiusuis, quouis modo multam sobolem procurare, sed solum modo sibi proportionato; nempe Vnus vir per vnã vxorem; nec amor posteritatis naturalis ad aliud inclinatur: quare opus est dispensatione diuina, vt alio modo, scilicet per plures vxores, quarere possis posteritatem. Sicut, etsi Matrimonium Religiosa professæ esset necessarium ad pacem regni, & illud incommodum, quod ipsa pateretur, dum ab illa sancta quiete abstraheretur, abundè regni bono compensaretur, tamen opus esset dispensatione, vt sit validum, vel licitum.

Dices Tertio: Ergo saltem statim post Diluuium Polygamia sine dispensatione fuit licita, quia tunc erat necessaria ad generis humani propagationem, quam illi tunc procurare tenebantur; alioquin nimis lentè propagatum fuisset ob vitæ breuitatem & corporum imbecillitatem.

Respondeo, Non esse improbabile pro eo tempore dispensationem non fuisse necessariam. Contrarium tamen est probabilius, & ferè communis sententia: quia non pertinebat ad homines illius sæculi curare vt celerius propagaretur genus humanum, quàm modo consentaneo & singulis proportionato commodè fieri posset. Sed hoc ad diuinam prouidentiam pertinebat, quæ naturam instituit, & gubernat, qui ante diluuium, cum homines diutissimè viuerent, essentque valetudine firmissima, non permisit Polygamiam; sed post Diluuium ob vitæ breuitatem, & imbecillitatem corporis muliebris meritò id cõcessit. Vnus enim ante Diluuium tot poterat habere liberos ex vna vxore, quot octo vel nouem viri ex duabus vel tribus.

Dico Tertio: Hæc dispensatio non ad solos Iudæos, sed etiam ad Gentiles videtur pertinuisse. Probatur Primò: Nam Esau plures vxores habuit, vt patet Genes. 26. & 28. nec tamen idcirco à Scriptura reprehenditur. Et Ismaëlita vsque in hodiernum diem, tanquã à maioribus acceptum seruant hunc morem. Secundò: quia D. August. lib. 16. de Ciuit. cap. 38. ait, Eo tempore, quo Iacob accepit plures vxores, nulla lex, habere plures vxores multiplicandæ posteritatis causã, prohibebatur: ergo erat tunc generalis permissio. Et lib. 22. contra Faustũ

cap. 47.

Quid hæc operetur diuina dispensatio.

Post Diluuium fuit necessaria hæc dispensatio ad hanc Polygamiam.

22 Non solis Iudæis hæc dispensatio concessa, sed etiam Gentilibus.